

масиву інформації або її недостовірність не дає змогу використовувати формальні математичні методи [1, с. 93]. Такий метод базується на використанні інтуїції, минулого досвіду, аналогії та логіки експертів. В основі процедур методу експертних оцінок лежить використання знань і досвіду експерта для отримання кількісних оцінок якісних суджень, які не піддаються безпосередньому виміру. При цьому експерти проводять інтуїтивно-логічний аналіз досліджуваної ситуації з кількісними або порядковими оцінками з подальшою формальною обробкою отриманих результатів.

Відповідно, використання методу експертних оцінок у процесі визначення ризику оцінки вартості підприємства під впливом факторів середовища зумовлюється потребою визначення ймовірності виникнення такого ризику та його кількісного виміру для коригування показників вартості підприємства. Методика проведення експертної оцінки в процесі визначення ризику оцінки вартості підприємства зводиться до таких етапів:

1. Складання плану і програми експертної оцінки (формулювання мети та завдань; розроблення анкети та вибір способу оцінки компетентності експертів; формування правил проведення опитування експертів і методів оброблення думок експертів).
2. Формування групи експертів і безпосереднє проведення експертної оцінки. На цьому етапі експерти встановлюють перелік ризиків та визначають міру їх ймовірності. Ймовірність настання ризикової події може бути визначена об'єктивними чи суб'єктивними методами. Об'єктивні методи визначення ймовірності побудовані на оцінці частоти, з якою відбувається ризикова подія. Суб'єктивні методи передбачають використання суб'єктивних критеріїв та припущень (думка експерта або фінансового консультанта, їх особистий досвід). На основі позицій експертів розраховується середня ймовірність за кожним видом ризику.
3. Групування та зведення результатів експертної оцінки ризиків.
4. Розрахунок відносних величин і групових оцінок з урахуванням шкали ваги експертів.
5. Перевірка отриманих даних на об'єктивність (визначення якості експертного дослідження з розрахунком: коефіцієнта варіації (відображає однорідність сукупності); показника асиметрії; коефіцієнта осциляції (відображає відносне коливання значень).
6. Коригування показників вартості підприємства на оцінений ризик.

Безпосередня оцінка факторів ризику для коригування вартості підприємства з використанням експертного методу охоплює аналіз макро- та мезочинників й визначення загального коригуючого показника ризиків господарської діяльності у відсотках. Коригування ринкової вартості підприємства з урахуванням показника ризиків діяльності передбачає зниження або підвищення значення ринкової вартості залежно від прояву ризиків або їх відсутності.

Висновки. Використання методу експертних оцінок у процесі визначення ризику оцінки вартості підприємства під впливом факторів макро- та мезосередовища забезпечує визначення ймовірності виникнення такого ризику та його кількісний вимір. Вимірювання ризику визначення вартості підприємства під впливом факторів макро- та мезосередовища дає змогу побудувати ефективну систему управління ними на базі розробки відповідної сис-

теми заходів зі зниження та нейтралізації ризиків. Управління ризиками дає змогу зменшити ступінь їх негативного впливу і забезпечити реалізацію превентивної та контрольної функцій підсистеми управління ризиками оцінки вартості підприємства.

Література

1. Мигунова М.И. Методика формирования экспертной оценки значимости налоговых рисков / М.И. Мигунова, Т.А. Цыркунова // Финансовый менеджмент : бизнес журнал. – 2007. – № 2. – С. 93-104.
2. Казанцева С.А. Проблемы определения факторов, влияющих на формирование стоимости предприятия / С.А. Казанцева // Актуальные вопросы экономики управления : матер. Междунар. заоч. науч. конф. (апрель 2011 г., Москва). – М. : Изд-во РИОР. – 2011. – Т. I. – С. 183-188.
3. Ткаченко Ю.О. Характеристика методов экспертных оценок при прогнозировании развития рынка услуг / Ю.О. Ткаченко // Вісник Хмельницького національного університету : наук. журнал. – Сер.: Економічні науки. – Хмельницький : Вид-во ХНУ. – 2010. – Т. 2, № 1. – С. 192-195.

Шевчук В.О., Корягин М.В. Влияние факторов среды функционирования предприятия на его рыночную стоимость

Исследована проблема влияния факторов среды функционирования предприятия на его рыночную стоимость. Рассмотрены различные факторы, которые связаны с генерированием / разрушением стоимости различных промышленных предприятий Украины. Определены этапы методики проведения экспертной оценки в процессе, определения риска оценки стоимости предприятия.

Ключевые слова: рыночная стоимость предприятия, факторы генерирования / разрушения стоимости, экспертная оценка, риск.

Shevchuk V.A., Koryagin M.V. Effect of factors of enterprise's environmental functioning on its market value

The problem of the influence of factors of environmental functioning on its market value is researched. Different factors which connecting with generating / destroying the value of various industrial enterprises in Ukraine is examined. The stages of methods of expert valuation in the process of identifying risk of company valuation are identified.

Keywords: market value of the enterprise, the factors generating / destroying value, expert valuation, risk.

УДК 330.4:336.71

*Доц. Б.Ю. Кишакевич, д-р екон. наук –
Дрогобицький ДПУ ім. Івана Франка*

УПРОВАДЖЕННЯ СТАНДАРТІВ "БАЗЕЛЬ II" ТА ПРОБЛЕМА ПРОЦИКЛІЧНОСТІ БАНКІВСЬКОГО КРЕДИТУВАННЯ

Проаналізовано вплив стандартів "Базель II" на проциклічність оцінювання ключових параметрів кредитного ризику. Досліджено ефект проциклічності кредитування залежно від використання різних варіантів IRB-підходу "Базель II" та розглянуто шляхи пом'якшення проциклічності, які застосовуються у банківській практиці різних країн.

Ключові слова: проциклічність кредитування, проциклічність "Базель II", вимоги до капіталу, IRB-підхід, зважені на ризик активи, ТТС-оцінка, РІТ-оцінка.

Актуальність проблеми. На погляд більшості науковців, банківські стандарти "Базель II" мають істотний недолік, який яскраво проявився під

час світової фінансової кризи 2007-2009 рр., перебіг якої показав, що втрати банківського сектору в період економічного спаду, якому передував період рекордного зростання кредитної активності фінансових установ, можуть бути надзвичайно великими. Мова йде про ефект проциклічності банківського кредитування, який полягає у зростанні кредитної активності банків у періоди загального економічного підйому та скорочення в періоди спаду. Банки схильні недооцінювати ризики в період економічного підйому і збільшувати пропозицію кредитних ресурсів, цим самим сприяючи ще більшому "перегріву економіки". Це може дестабілізувати роботи банківського сектору, що своєю чергою, може викликати або поглибити спад в реальному секторі економіки. Під час переходу у фазу спаду цілком природним виглядає зміна фінансовими посередниками своїх оцінок уже прийнятих на себе ризиків, що призводить до різкого скорочення пропозиції кредитних ресурсів. Це, своєю чергою, ще більше сприяє зниженню ділової активності та поглибленню економічного спаду, що обумовлює потребу у розробленні нових підходів до пом'якшення проциклічності основних параметрів кредитного ризику фінансової установи.

Аналіз останніх наукових досліджень. Проблеми підвищення стійкості фінансової системи, як основи збереження макроекономічної стабільності за рахунок згладжування економічних циклів та послаблення проциклічного впливу банківського кредитування, досліджувало чимало здебільшого зарубіжних науковців, зокрема Тамас Ісепі [1], Т. Байомі, О. Меландер [2], Р. Репулло, Й. Суріна, К. Трухарте [3], М. Горді, Б. Ховелс [4], Ж. Фігета, Й. Лаптекру [5], В. Лесле, С. Аврамова [6], Дж. Штейн, А. Кашип [7], І.К. Андрієвська, Г.І. Пенікас, Н.П. Пильник [8], М. Ледо [9] та ін. Проте додаткового дослідження потребують питання впливу рекомендацій Базельського комітету з питань банківського нагляду на проциклічність кредитування економік країн, які імплементували стандарти Базель II.

Мета роботи – дослідити вплив Базельських стандартів регулювання банківської діяльності на проциклічність ключових параметрів кредитного ризику та кредитування загалом.

Виклад основного матеріалу. Сучасна міжнародна фінансова криза поставила перед науковцями надзвичайно багато складних теоретичних та практичних проблем, вирішення яких є необхідною умовою подолання наслідків кризи та формування стійкої світової фінансової системи у майбутньому. Однією із таких проблем є ефект проциклічності кредитування. Термін проциклічність стосується поведінки окремих економічних показників у різні фази циклів. Якщо періоди спаду і зростання пов'язувати із динамікою ВВП, тоді проциклічні показники мають додатну кореляцію із ВВП, а контрциклічні – від'ємну.

Практично усі наукові дослідження підтверджують надмірну проциклічність вимог регуляторів, яка виражається у зниженні рівня достатності капіталу банку в періоди кризи і в його зростанні в періоди підйому. Мінімальні рівні достатності капіталу у різних країнах подано у табл. 1.

Табл. 1. Мінімальний рівень достатності капіталу [1]

Країна	Мінімальний рівень достатності капіталу	Дата впровадження
Великобританія	9 %	1979
Кіпр	8 %	1997
	10 %	2001
Чеська Республіка	8 %	1992
Естонія	10 %	1997
Угорщина	8 %	1991
Латвія	10 %	1997
	8 %	2004
Литва	10 %	1997
	8 %	2005
Мальта	8 %	1994
Польща	8 %	1992
Словаччина	8 %	1997
Словенія	8 %	2002

За підрахунками спеціалістів МВФ, зниження коефіцієнта достатності капіталу на один відсотковий пункт через зниження кредитної активності банків призводить до зниження реального ВВП на 1,4 % [2].

Р. Репулло, Й. Суріна, К. Трухарте ще напередодні розгортання світової фінансової кризи в роботі [3] відзначали здатність "Базель II" дещо пом'якшувати проциклічний характер кредитування. У своєму дослідженні вони зазначали, що "Базель II" спонукає банки формувати буферні фонди, обсягом від 2 % активів протягом рецесії до 5 % під час економічного зростання. Проциклічність таких буферів відображає стурбованість банків щодо різкого збільшення вимог до капіталу, яке відбувається під час рецесії. Проте автори зазначають, що обсяги таких буферів є недостатніми для нейтралізації рецесії, яка може спричинити надзвичайно серйозне зменшення пропозиції банківських кредитних ресурсів – від 2,5 % до 12 %.

У роботі [4] М. Горді та Б. Ховелс дійшли висновку, що вимоги до капіталу обчислені відповідно до IRB підходу, мають тенденцію до збільшення із переходом економіки в стан рецесії та зменшення із переходом до зростання за умови, що банківські рейтингові системи гучко реагують на зміни у частоті дефолтів позичальників.

Крім цього, відповідно до емпіричних досліджень Ж. Фігета та Й. Лаптекру [5] IRB підхід є більш проциклічним ніж стандартизований. Вони порівняли вимоги до капіталу кредитного портфеля Французького регіонального банку для нормальних та стресових умов у разі застосування стандартизованого, F-IRB та A-IRB підходів. Як показано у табл. 2, зміни у вимогах до капіталу за нормальних та стресових сценаріїв, у випадку застосування F-IRB та A-IRB підходів зросли приблизно у 4 та 8 разів порівняно із стандартизованим підходом.

Табл. 2. Вимоги до капіталу, обчислені на основі "Базель II" [5]

Вимоги до капіталу (в євро)	Стандартизований підхід	F-IRB	A-IRB
Нормальний стан	266 412 038	180 995 656	232 592 004
Після стресу	321 920 212	330 185 590	599 510 270
Зміни	20,84 %	82,43 %	157,75 %

Отже, такі істотні відмінності між цими трьома методами обчислення вимог до капіталу можуть розглядатись як важливий чинник, що посилює ефект проциклічності. На відміну від стандартизованого підходу, IRB підхід використовує внутрішні моделі для оцінювання ймовірностей дефолту PD та інші формули для обчислення зважених на ризик активів RWA (Risk weighted assets). Отримана у роботі оцінка вимог до капіталу для нормального (не стресового) сценарію на основі A-IRB підходу виявилась на 28,5 % вищою від аналогічної оцінки на основі F-IRB підходу. Для стресового сценарію цей показник є ще більшим – 81,6 %. Отже, за однакових змін макроекономічних даних A-IRB підхід є більш не стійким порівняно із F-IRB підходом. Перехід до "Базеля II" F-IRB і, особливо, до "Базеля II" A-IRB супроводжується істотним зниженням ваг ризику (рис. 1).

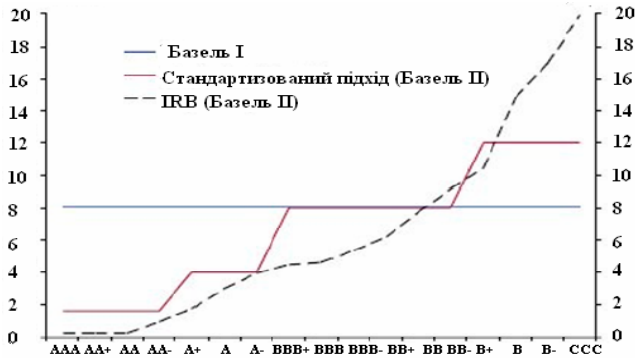

Рис. 1. Порівняння регулятивного капіталу згідно з "Базель I" та "Базель II" [6]

Причина більш різких перепадів A-IRB підходу полягає у тому, що такі ключові параметри кредитного ризику як LGD, EAD та M, на відміну від F-IRB підходу, обчислюють на основі внутрішніх моделей.

Згідно із вимогами Базельського комітету, коефіцієнт вимог до капіталу для покриття кредитного ризику K_{IRB} (у %) визначають із формули:

$$K_{IRB} = LGD(K - PD)MATA, \quad (1)$$

де: $MATA$ (maturity adjusted) – коригуюча функція; LGD (loss given default) – втрати у разі дефолту; K – коефіцієнт втрат, згідно із моделлю Васічека із заданим рівнем значущості; PD – ймовірність дефолту за оцінкою банку (за рік).

$$MATA = \frac{1 + (M - 2,5)b}{1 - 1,5b}, \quad (2)$$

$$K = \Phi \left(\frac{\Phi^{-1}(PD) + \Phi^{-1}(0,999)\sqrt{\rho}}{\sqrt{1-\rho}} \right), \quad (3)$$

де: $\Phi(x)$ – функція стандартного нормального розподілу, ρ – коефіцієнт кореляції, M – ефективний термін до погашення (effective maturity)

$$\rho = 0,12 \left(\frac{1 - e^{-50PD}}{1 - e^{-50}} \right) + 0,24 \left(1 - \frac{1 - e^{-50PD}}{1 - e^{-50}} \right), \quad (4)$$

$$b = (0,11852 - 0,05478 \ln(PD))^2, \quad (5)$$

$$RWA = 12,5 \cdot EAD \cdot K_{IRB}. \quad (6)$$

Більшість спеціалістів вважають що, проциклічність "Базеля II" закладено на рівні параметрів, які використовують для обчислення вимог до капіталу на покриття кредитного ризику та формул, які лежать в основі IRB підходу. У більшості досліджень зроблено висновок, що для "Базеля II" характерна не лише проциклічність, але й пришвидшення економічних циклів. Цієї ж думки, крім згаданих уже авторів, дотримувались, наприклад, Дж. Штейн та А. Кашип [7]. Вони зазначали, що IRB моделі з одного боку, є значним кроком уперед у методології вимірювання ризику на інституціональному рівні, проте, з іншого – їх сукупний вплив на посилення проциклічності вимог до капіталу є доволі складним питанням, яке потребує додаткового дослідження. Фактично, ці моделі передбачають посилення проциклічності зважених на ризик активів RWA через те, що RWA є зростаючою функцією від ймовірності дефолту (PD), втрат у разі дефолту (LGD) та загальної величини активів під ризиком (EAD). Усі ці параметри повинні зростати під час економічних спадів, збільшуючи при цьому вимоги до капіталу і зменшуючи можливість банків надавати кредити в реальну економіку, що своєю чергою, збільшує чутливість пропозиції кредитних ресурсів від макроекономічних чинників.

Зростаюче занепокоєння регуляторів країн, які імплементували стандарти "Базеля II", стосовно цієї проблеми зумовило появу значної кількості досліджень, спрямованих на пом'якшення проциклічності "Базеля II". Так, М. Горді та Б. Ховелс у роботі [4] запропонували два шляхи зменшення проциклічності. Один із них полягає у коригуванні ймовірності дефолту. В основі цього підходу лежить ідея про те, що ймовірність дефолту державних, корпоративних та роздрібних позичальників банку має циклічний характер і зростає під час економічних спадів. Здебільшого такі моделі ґрунтуються на регресійному аналізі, за якого використовують деякі макроекономічні показники: ВВП, рівень інфляції, валютні курси, рівень безробіття, ставка рефінансування НБУ тощо. На основі такого підходу можна отримати як короткострокову, так і довгострокову оцінку ймовірності дефолту позичальника. Такий метод оцінювання довгострокової ймовірності дефолту, яка залишається незмінною протягом одного економічного циклу, називається Through The Cycle estimation (TTC). TTC-оцінка ймовірності дефолту залишається відносно незмінною у різних економічних умовах, на відміну від поточної оцінки ймовірності дефолту – Point In Time estimation (PIT), яка змінюється залежно від стану економіки.

Другим шляхом пом'якшення ефекту проциклічності є згладжування вимог до капіталу, обчислених на основі PIT ймовірностей дефолту. Регулятори низки країн, усвідомлюючи потенційні наслідки від посилення ефекту проциклічності, розробили системи моніторингу для ідентифікації значних змін вимог до капіталу.

Дослідження динаміки різних видів банківських ризиків на основі російської банківської системи [8] теж підтвердило низку гіпотез стосовно про-

циклічності "Базеля II". Результати, отримані у роботі, вказують на те, що яку б методологію оцінювання ризиків не застосовували, резервні запаси у портфелях із рейтингом на основі РІТ ймовірностей будуть більшими і більш мінливими порівняно із рейтингами ТТС. З огляду на це, банки зацікавлені у використанні рейтингів ТТС, коли рейтинг відображає не поточний стан позичальника, а його середньострокову перспективу. Крім цього, виявлено, що достатність капіталу зростає в періоди економічного зростання і знижується в періоди спаду. Проциклічний характер, як зазначено у цьому дослідженні, має також вклад ринкового та кредитного ризиків, а саме, їх вклад в сукупний ризик має тенденцію до зростання в періоди рецесії (рис. 2).

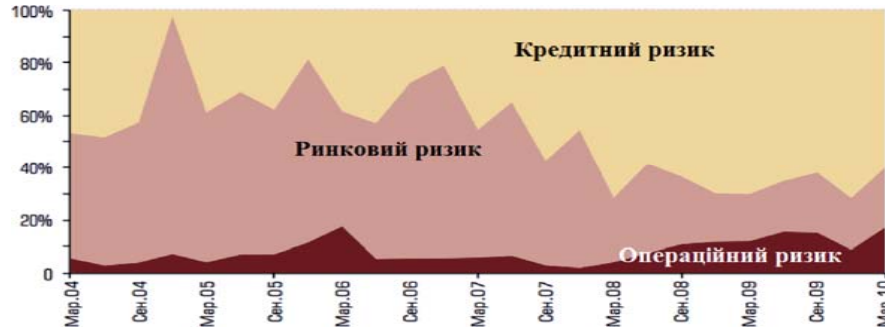

Рис. 2. Внесок різних ризиків у сукупний ризик [8]

М. Ледо натомість вважає, що рівень проциклічності "Базеля II" дещо перебільшений. Як аргумент, у його дослідженні [9] наводяться емпіричні дані про перебіг фінансової кризи у різних країнах світу. Так, частка RWA у сукупних активах проаналізованих у цій роботі американських та європейських банків залишалась загалом стабільною протягом найжорсткішої за останні 70 років світової фінансової кризи (рис. 3), навіть дещо знизилась.

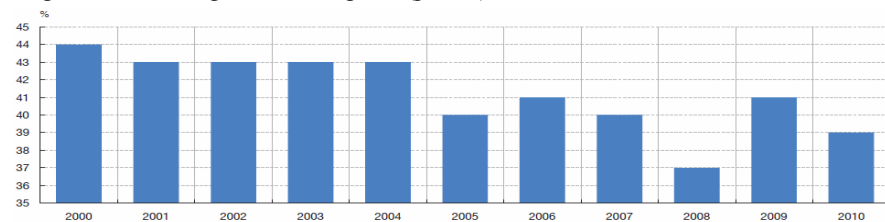

Рис. 3. Частка RWA у сукупних активах банків США та Європейського Союзу [11]

Такі результати можуть бути пояснені частково процесом делівериджингу, яким у ці роки провели більшість фінансових інститутів, у їхніх портфелях частка високоризикових та так званих "токсичних" активів була значною. Ще одним поясненням такої ситуації може бути оптимізація RWA та масове використання розроблених протягом останніх років різноманітних технік пом'якшення ефекту проциклічності, яким були стурбовані фінансисти та регулятори у докризовий період.

Висновки. IRB моделі, з одного боку, є значним кроком уперед у методології вимірювання ризику на інституціональному рівні, проте, з іншого – їх сукупний вплив на посилення проциклічності вимог до капіталу є доволі складним питанням, яке потребує додаткового дослідження. Динаміка коефіцієнта достатності капіталу у більшості наукових досліджень свідчить про проциклічний характер вимог "Базеля II". Вклад ринкового та кредитного ризиків в сукупний ризик теж є проциклічним, оскільки має тенденцію до зростання в періоди рецесії. Методологія обчислення RWA може збільшити рівень проциклічності вимог до капіталу, оскільки банки зазвичай проводять процедуру делівериджингу, зменшуючи питому вагу кредитів у банківському портфелі активів під час економічних спадів, намагаючись зменшити обсяг зважених на ризик активів RWA, або збільшити їх під час підйому, що призводить до посилення кризових явищ в економіці або формування "мильної бульбашки" із банківських активів. RWA протягом останніх років показує тенденцію до більш швидшого зменшення ніж сукупні активи банків. Як і передбачалось, поступовий перехід від "Базеля I" до "Базеля II" (особливо IRB підходу) дав змогу банкам отримати вигоди від зменшення RWA у разі переходу до A-IRB. Зменшення середніх значень RWA може також бути зумовлене змінами у структурі банківських портфелів, оскільки банки збільшували порівняно швидше частку тих активів, які мають менші коефіцієнти ваги ризику і, відповідно, потребують менше капіталу на покриття ризиків. Крім цього, зростаюче останнім часом застосування застави, яка дає змогу зменшити рівень втрати у разі дефолту LGD, теж істотно зменшує частку RWA у сукупних активах банку.

Література

1. Isepi T. Банківське регулювання та проциклічність порівняльний аналіз країн-членів Європейського валютного союзу / Т. Ісепі // Банки та банківські системи країн світу. – 2008. – Т. 1, № 2. – С. 37-42.
2. Bayuomi T. Credit Matters: Empirical evidence on U.S. Macro-Financial Linkages // Taimim Bayuomi, Ola Melander / IMF working paper. July 2008. – 27 p.
3. Repullo R. Mitigating the Procyclicality of Basel II // Rafael Repullo, Jesús Saurina, Carlos Trucharte Macroeconomic Stability and Financial Regulation: Key Issues for the G20. – 2008. – P. 105-133. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.pt.scribd.com/dmnadianou/d/86497729/7-Mitigating-the-Procyclicality-of-Basel-II>.
4. Gordy, M. Procyclicality in Basel II: Can We Treat the Disease without Killing the Patient? // Gordy, M., B. Howells / Basel Committee on Banking Supervision. – 2006. – 29 pages. [Electronic resource]. – Mode of access http://www.bis.org/bcbs/events/rtf04gordy_howells.pdf.
5. Figuet J. Basel II Ratio Procyclicality: Theoretical View and Simulation on a Banking Loans Portfolio // Jean-Marc Figuet, Ion Lapteacru. – 2007. – 20 pages. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.gredeg.cnrs.fr/Colloques/NFI/Papers/PapierOnLine/Lapteacru-Figuet.pdf>.
6. Vanessa Le Leslé. Revisiting Risk-Weighted Assets. Why Do RWAs Differ Across Countries and What Can Be Done About It? / Le Leslé Vanessa, Avramova Sofiya // WP/12/90 – International Monetary Fund. – 2012. – 48 pages. [Electronic resource]. – Mode of access <http://www.imf.org/external/pubs/ft/wp/2012/wp1290.pdf>.
7. Kashyap, A. Cyclical implications of Basel 2 capital standards / A. Kashyap, J. Stein // Federal Reserve Bank of Chicago. Economic Perspectives. – Vol. 28(1). – P. 18-31.
8. Андриевская И.К. Моделирование динамики рисков по Базелю II / И.К. Андриевская, Г.И. Пеникас, Н.П. Пильник // Банковское дело. – 2010. – № 11. – С. 66-77.
9. Ledo M. Towards more consistent, albeit diverse, risk-weighted assets across banks / M. Ledo // Banco de España. Estabilidad financiera, Núm. 21, 2012 – P. 43-61.

Кишакевич Б.Ю. Имплементация стандартов "Базель II" и проблема процикличности банковского кредитования

Проанализировано влияние стандартов Базель II на процикличность оценивания ключевых параметров кредитного риска. Исследован эффект процикличности кредитования в зависимости от использования различных вариантов IRB-подхода Базеля II и рассмотрены пути смягчения процикличности, которые используются в банковской практике разных стран.

Ключевые слова: процикличность кредитования, процикличность Базеля II, требования к капиталу, IRB-подход, взвешенные на риск активы, TTC-оценка, PIT-оценка.

Kyshakevych B. Yu. An implementation of the "Basel II" standards and the problem of procyclicality of bank crediting

An influence of Basel II on the procyclicality of the main credit risk parameters estimation was analyzed. An effect of crediting procyclicality depending on usage different variants of Basel II IRB approach was explored as well as the ways of procyclicality mitigating used in bank practice in different countries.

Keywords: procyclicality of crediting, procyclicality of Basel II, capital requirements, IRB approach, risk weighted assets, TTC estimation, PIT estimation.

УДК 336.71 Проф. О.І. Копилук, канд. екон. наук – Львівська КА; аспір. А.В. Колодійчук – Інститут регіональних досліджень НАН України

СТАН БАНКІВСЬКОЇ СИСТЕМИ УКРАЇНИ В СУЧАСНИХ УМОВАХ ГОСПОДАРЮВАННЯ

Охарактеризовано сучасний стан вітчизняної банківської системи з позицій виходу із кризового стану. Проаналізовано структурні показники банківської системи, окреслено інноваційно-інвестиційну активність банківських установ.

Ключові слова: банківська система, структура банківської системи, активи, пасиви, кредити, іноземний капітал, інвестиційний клімат, фінансова криза.

Постановка проблеми. Сучасні умови ведення банківського бізнесу характеризуються низкою фінансово-економічних проблем, які зумовлені нерозвиненою інституційною структурою банківського сектора, недостатнім рівнем капіталізації, значним обсягом протермінованої кредитної заборгованості, збитковою діяльністю. Такі умови актуалізують потребу дослідження сучасного стану банківської системи, тенденцій її розвитку у посткризовий період.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми функціонування банківської системи, її регіональних особливостей, ролі центрального банку у ній висвітлено у працях багатьох науковців, таких як: В. Аленін, З. Герасимчук, Я. Грудзевич, І. Гуцал, М. Долішній, С. Ільясов, Т. Клименко, К. Кремер, А. Кузнецова, В. Міщенко, М. Савлук, С. Сембер, Т. Смовженко, Я. Чайковський, М. Яремчук та ін. Однак виклики, що постали перед вітчизняною банківською системою на сучасному етапі (фінансова криза, процвітання умов недосконалої конкуренції тощо), вимагають подальших досліджень у цьому напрямі.

Мета дослідження – аналіз фінансово-економічних показників діяльності банківської системи України у кризовий і посткризовий періоди.

Виклад основного матеріалу. Структуру вітчизняної банківської системи, економічні, організаційні і правові засади створення, діяльності, реор-

ганізації та ліквідації українських банків визначає Закон України "Про банки і банківську діяльність", прийнятий у 2000 р. За статтею 4 цього Закону банківська система України складається з Національного банку України та інших банків, а також філій іноземних банків, що створені і діють на території України [3]. Динаміку структурних показників розвитку банківської системи України за 2006-2011 рр. подано в табл. 1.

Табл. 1 Динаміка структурних показників розвитку банківської системи України за 2006-2012 рр. [4]*

Показник	На 01.01.07	На 01.01.08	На 01.01.09	На 01.01.10	На 01.01.11	На 01.01.12
Кількість банків	193	198	197	194	198	198
Вилучено з Державного реєстру банків з початку року	6	1	7	6	6	0
Кількість банків, що перебувають у стані ліквідації	19	19	13	14	18	21
Кількість банків, що мають ліцензію НБУ на здійснення банківських операцій, одиниць в тому числі:	170	175	184	182	176	176
З іноземним капіталом	35	47	53	51	55	53
ут.ч. зі 100% іноземним капіталом	13	17	17	18	20	22
Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків, %	27,6	35,0	36,7	35,8	40,6	41,9

З табл. 1. видно, що кількість зареєстрованих банків зросла з 193 одиниць у 2006 р. до 198 одиниць у 2011 р. або на 2,59 %. Кількість банків, які мають ліцензію НБУ на здійснення банківських операцій, збільшилася зі 170 одиниць (88,08 % від кількості зареєстрованих) у 2006 р. до 176 одиниць (88,89 % від кількості зареєстрованих) у 2011 р. або на 3,53 %. Кількість банків, які перебувають у стані ліквідації, зросла з 19 одиниць до 21 одиниць, тобто на 10,52 %. Частка іноземного капіталу у статутному капіталі банків за аналізований період зросла з 27,6 % у 2006 р. до 41,9 % у 2011 р., тобто на 14,3 % від сумарного статутного банківського капіталу. Таким чином, можна підсумувати, що впродовж 2006-2011 рр. кількість банківських установ в Україні зросла неістотно. Проте, важливою тенденцією розвитку банківського сектору є збільшення частки іноземного капіталу у структурі статутного капіталу банків (на 51,81 %) за період 2006-2011 рр., що свідчить про зростання інвестиційної привабливості вітчизняної банківської сфери для іноземних інвесторів. Динаміку частки банків, які мають ліцензію Національного банку на проведення банківських операцій за період 2006-2011 рр., подано на рис. 1.

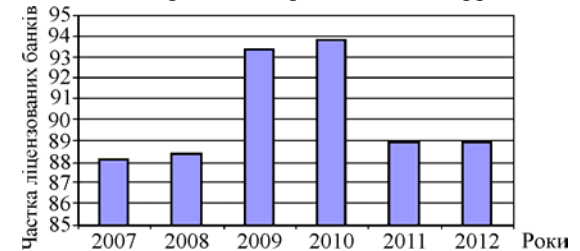

Рис. 1. Динаміка частки банків, які володіють ліцензією Національного банку України на проведення банківських операцій з 01.01.07 р. до 01.01.12 р. [4]